

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. spalio 21 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja) ir Mildos Vainienės,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 8 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo M. R. S. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, dėl žalos priteisimo.

Teisėjų kolegija

Nustatė

I.

1.

Pareiškėjas M. R. S. kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas priteisti iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos (toliau – ir Direkcija) ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono aplinkos apsaugos departamento (teisių ir pareigų perėmėjas – Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos) (toliau – ir Departamentas) – 1 519,19 Eur turtinės žalos, 1 750 Eur neturtinės žalos bei solidariai bylinėjimosi išlaidas.

2.

Pareiškėjas paaiškino, kad 2014 m. rugsėjo 2 d. jam buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo (toliau – ir ATP) protokolas už tai, kad pakeisdamas reljefą, sunaikino 1 252,35 kv. m. žolinės augmenijos ir reljefo plotą bei darbus atliko 2013–2014 metais. 2014 m. lapkričio 25 d. nutarimu pareiškėjas buvo pripažintas kaltu pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ir ATPK) 5113 straipsnio 1 dalį, jam pritaikius sunkinančią aplinkybę (teisės pažeidimas sukėlė sunkias pasekmes ar didelį turčinį nuostolį) paskirta 750 Lt dydžio bauda. Šį nutarimą pareiškėjas apskundė Varėnos rajono apylinkės teismui, kuris 2015 m. birželio 11 d. pareiškėjo skundą atmetė, o Kauno apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu panaikino Varėnos rajono apylinkės teismo nutartį ir nutraukė administracinio teisės pažeidimo bylą. Pareiškėjas savo teises gynė pasinaudodamas advokato padėjėjo E. S. paslaugomis ir dėl to turėjo išlaidų. Pareiškėjo teigimu, buvo akivaizdu, jog jis nepagrįstai buvo persekiojamas už administracinį teisės pažeidimą, nes ne jo veiksmai lėmė žalos aplinkai atsiradimą. Pareiškėjas, neturėdamas pakankamai žinių dėl aplinkos apsaugos reikalavimų užtikrinimo, veikdamas kaip atidus, rūpestingas nacionalinio parko teritorijoje, Nemuno upės apsaugos juostoje esančių žemės sklypų savininkas, kreipėsi į kompetentingą instituciją – Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkciją, kuriai tokie reikalavimai turėjo būti geriausiai žinomi. Pareiškėjas turėjo pakankamą pagrindą pasitikėti, jog šiai institucijai nenurodžius, kad norimiems atlikti darbams būtina parengti ir suderinti projektą, gavęs 2013 m. spalio 10 d. rašytinį neprieštaravimą dėl jame išvardytų

darbų, jis veikia teisėtai, nepažeisdamas teisės aktų nustatytų veiklos saugomoje teritorijoje reikalavimų. Direkcijos ir Departamento pareigūnai netinkamai jį konsultavo, neveiklumu sukūrė teisinę iliuziją, jog visi pareiškėjo pakrantės tvarkymo darbai vykdomi nepažeidžiant teisės aktų nuostatų ir leido pagrįstai tikėtis, kad pareiškėjas veikia nesavavališkai, o su atitinkamų pareigūnų sutikimu. Prieš pareiškėją buvo pradėti vienas po kito 3 teisiniai procesai, t. y. administracinio teisės pažeidimo teiseną, privalomojo nurodymo teiseną bei civilinę teiseną, kuriuos sąlygojo Direkcijos ir Departamento darbuotojų ir tarnautojų neteisėti veiksmai. Pareiškėjas teigė, kad pradėtas administracinio teisės pažeidimo procesas ir nutarimo surašymas lėmė, jog pareiškėjas turėjo pasitelkti teisinę advokato padėjėjo pagalbą ir matavimus atlikusią bendrovę (E. N. įmonę „Edmeta“), turėjo pašto išlaidų teisminiame procese dėl administracinės nuobaudos panaikinimo, privalomojo nurodymo. Dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų pareiškėjas patyrė neigiamus išgyvenimus (emocinę depresiją, pergyvenimus, nerimą, buvo pakirstas jo pasitikėjimas valstybės pareigūnais). Dėl ATP proceso jis patyrė itin didelių nepatogumų, nes turėjo važinėti pas pareigūną ir į teismo posėdžius ne savo gyvenamojoje vietoje (Varėnoje), negalėjo tinkamai slaugyti savo sunkiai sergančios motinos, kurios globėju buvo nuo 2003 m. Pareiškėjo darbas yra kūrybinio pobūdžio ir reikalauja ramaus pasiruošimo, todėl dėl patiriamo streso jam buvo itin sunku darbiniam procese, jis rizikavo nekokybiškai atlikti kūrinius ir todėl patirti pažeminimą. Šios aplinkybės ir patiriamas stresas lėmė tai, jog pareiškėjas sunkiai susirgo. Neigiami išgyvenimai lėmė neturtinės žalos atsiradimą, kurią pareiškėjas vertino 1 750 Eur.

3.

Atsakovo Lietuvos valstybės atstovas Direkcija atsiliepiame į skundą prašė jį atmesti.

4.

Direkcijos nuomone, skundas neturėtų būti tenkinamas neįrodžius atsakovų civilinės atsakomybės sąlygų visumos. Jeigu teismas tenkintų pareiškėjo skundą, turėtų būti taikoma dalinė atsakovų atsakomybė ir iš Direkcijos nepriteisiama dėl 3 pradėtų teisenų atsiradusi žala. Pareiškėjui neturėtų būti priteisiama neturtinė žala jam neįrodžius jos egzistavimo ir priežastinio ryšio su neva neteisėtai inicijuotomis teisenomis. Nepriteistinos ir projekto rengimo išlaidos kaip nepagrįstos ir nebūtinės. Kita turtinė žala bei bylinėjimosi išlaidos mažintinos atsižvelgiant į paties pareiškėjo neteisėtus veiksmus ir kitas aplinkybes. Tvarkymo darbus 2013 m. savo žemės sklypuose pareiškėjas vykdė be jokių leidimų, be suderinto tokiems darbams projekto su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Direkcija. Direkcija 2013 m. spalio 10 d. raštu Nr. S-935 (9.2) nei leido, nei neprieštaravo dėl stabilaus nuvažiavimo kelio įrengimo. Kauno apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukė padaręs išvadą, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas bei nutarimas priimti pavėluotai. Kauno apygardos teismas nekonstatavo jokių kitų, įskaitant ATPK 252 ar 284 straipsnių pažeidimų. Dėl to pareiškėjo teiginiai, kad priimant ATP nutarimą, turėjo būti žinoma apie praleistą nuobaudos skyrimo terminą ar egzistavo kitos aplinkybės dėl kurių nutarimas negalėjo būti priimtas, yra nepagrįsti. Priešingai, nei teigia pareiškėjas, žala aplinkai buvo padaryta būtent pareiškėjo neteisėtais veiksmais, tai konstatavo Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-9164-910/2016. Pareiškėjo išlaidos dėl E. N. firmos „Edmeta“ projekto rengimo neturėtų būti priteisiamos, nes netinkamai parengtas projektas prisidėjo prie žalos pareiškėjui atsiradimo, projekto rengimo išlaidos nebuvo būtinos, patirtos pareiškėjo rizika. Neaišku, ar pareiškėjo patirtos išlaidos nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą (776,51 Eur) neviršija rekomenduojamų dydžių, atstovavimo išlaidos turėtų būti mažinamos, nes ATP byla nebuvo sudėtinga, joje nebuvo keliami nauji teisiniai klausimai, ji nereikalavo didelio laiko sąnaudų, Kauno apygardos teisme byla vyko rašytinio proceso tvarka, nereikėjo vyksti į teismo posėdžius ir iš naujo apklausti liudytojų. Be to, pareiškėjo pridėti dokumentai nepatvirtina skunde nurodomos atstovavimo išlaidų sumos. Vilniaus miesto apylinkės teismas priteisė bylinėjimosi išlaidas nagrinėjant pareiškėjo civilinę bylą dėl žalos atlyginimo, todėl neturi būti antrą kartą priteisiamos. Pareiškėjas tam tikromis ligomis sirgo dar prieš inicijuojant administracinio teisės pažeidimo teiseną, jis nepateikė įrodymų, kad kitos jo ligos ar sveikatos sutrikimai buvo priežastiniu ryšiu sukelti būtent 3 pradėtų teisenų. Be to, jau egzistuojančios ligos netrukdytų pareiškėjui dalyvauti spektakliuose, kituose renginiuose (koncertuose). Pareiškėjo nuvykimas keletą kartų į Varėną nagrinėjant ATP bylą (pareiškėjas (-) rajone turi nuosavybės – žemės sklypų) nesukėlė jokių didesnių nepatogumų. Pareiškėjo intensyvus koncertavimas,

dalyvavimas kituose renginiuose nesutrukdė jam prižiūrėti sergančios motinos. Priimti palankūs sprendimai administracinio teisės pažeidimo, civilinėje teisenoje dėl žalos atlyginimo bei nutrauktas privalomasis nurodymas pareiškėjui yra pakankama kompensacija. Pareiškėjo atstovui gerai žinomos ginčo situacijos aplinkybės, todėl byloje reikėjo mažiau darbo ir laiko sąnaudų, taigi bylinėjimosi išlaidos šioje byloje turėtų būti mažinamos.

5.

Atsakovo Lietuvos valstybės atstovas Departamentas atsiliepiame į skundą prašė jį atmesti.

6.

Departamentas paaiškino, kad ATPK normose nėra numatyta, jog administracinė atsakomybėn patrauktam asmeniui atlyginamos atstovavimo ar kitos dėl bylinėjimosi teisme patirtos išlaidos. Išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimas neteisėtai administracinė atsakomybėn patrauktam, neteisėtai administracine tvarka nubaustam asmeniui taip pat nenumatytas. Atstovavimo išlaidos, teisme ginčijant nuobaudos paskyrimą administracinio teisės pažeidimo byloje, priskirtinos administracinių teisės pažeidimų proceso teisinio reguliavimo sferai ir nepatenka į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.249 ir 6.271 straipsnių reguliavimo sritį. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 44 straipsnis numato išlaidų atlyginimą tik administracinėse (ginčo), o ne administracinių teisės pažeidimų bylose.

II.

7.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2018 m. kovo 8 d. sprendimu pareiškėjo M. R. S. skundą tenkino iš dalies, t. y. priteisė pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Direkcijos bei Departamento, solidariai 1 200 Eur turčinės žalos ir 800 Eur neturčinės žalos atlyginimą; kitą skundo dalį atmetė kaip nepagrįstą; pareiškėjo prašymą priteisti bylinėjimosi išlaidas paliko nenagrinėtą.

8.

Teismas nustatė, kad pareiškėjas yra (-) žemės sklypo (unikalus Nr. (-)) ir (-) žemės sklypo (unikalus Nr. (-)) (-) savininkas. Šie žemės sklypai yra Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje, Nemuno upės apsaugos juostoje ir zonoje, jiems taikomos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 patvirtintos Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, tarp jų – „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos“. Aplinkos ministerijoje 2014 m. liepos 25 d. telefonu buvo gautas pranešimas, kad (-) yra išpjauti, sužaloti medžiai, suniokotas kraštovaizdis, įrengtas privažiavimas prie upės. Šio pranešimo pagrindu Departamento Varėnos rajono agentūros vyriausieji specialistai V. K. ir R. J. bei Dzūkijos nacionalinio parko direkcijos vyriausiasis specialistas V. V., atlikę pareiškėjui priklausančių žemės sklypų (kadastrinis Nr. (-) ir Nr. (-)) neplaninį patikrinimą, 2014 m. rugpjūčio 29 d. surašė patikrinimo aktą Nr. 102, kuriame nustatė, kad pareiškėjas 2013 metais Nemuno upės vandens apsaugos juostoje įsirengė nuvažiavimo kelią, tuo nukasdamas ir užpildamas 438,6 kv. m žolinės augmenijos plotą, pakeisdamas reljefą; 2014 m. liepos mėn. Nemuno upės vandens apsaugos juostoje papildomai (šalia Nemuno upės) įsirengė nukasdamas ir užpildamas 813,75 kv. m žolinės augmenijos plotą, pakeisdamas reljefą, privažiavimą medžių genėjimui, t. y. pareiškėjas savo veiksmais nesilaikė teisės aktų reikalavimų, tuo padarydamas žalą gamtai, žolinei augmenijai, reljefui. Departamento Varėnos rajono agentūra 2014 m. rugsėjo 2 d. surašė pareiškėjui privalomąjį nurodymą iki 2014 m. lapkričio 2 d. ginčo sklypuose Nemuno upės vandens apsaugos juostoje nustatyta tvarka atstatyti būklę, buvusią iki pažeidimo padarymo. Departamento Varėnos rajono agentūra 2014 m. rugsėjo 2 d. surašė pareiškėjui ATP protokolą AM Nr. 077603, kuriame nustatė, kad pareiškėjas 2013–2014 metais jam nuosavybės teise priklausančiuose sklypuose Nemuno upės apsaugos juostoje įrengė nuvažiavimo kelią, nukasdamas ir užpildamas, pakeisdamas reljefą sunaikino 1 252,35 kv. m žolinės augmenijos ir reljefo plotą ir tuo pažeidė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 patvirtinto Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos 126.4 punkto reikalavimus. Departamento Varėnos rajono agentūra 2014 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. VR-79AM 080254 pareiškėjui už pažeidimo, numatyto ATPK 5113 straipsnio 1 dalyje, padarymą skyrė 217 Eur baudą. Lietuvos teismų informacinės sistemos „Litako“ duomenimis, Varėnos rajono apylinkės teismas 2015 m. birželio 11 d. nutarimu Departamento Varėnos rajono agentūros 2014 m. lapkričio 25 d. nutarimą Nr. VR-79AM 080254 paliko nepakeistą. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs ATP bylą apeliacine tvarka, 2015 m. rugpjūčio 6 d. priėmė nutarimą

Nr. ATP-789-327/2015, kuriuo panaikino Varėnos rajono apylinkės teismo 2015 m. birželio 11 d. nutarimą ir ATP bylą nutraukė. Šiame nutarime Kauno apygardos teismas konstatavo, kad aplinkos apsaugos pareigūnai turėjo visas galimybes laiku stabdyti daromą pažeidimą ir nubausti pažeidėją, tačiau savo pareigos tinkamai neįvykdė, aplinkai žalą padaręs kelias buvo padarytas dar 2013 m. rudenį apie tai žinant reikiamoms institucijoms, tačiau ATP protokolas bei nutarimas skirti nuobaudą priimti pavėluotai, t. y. pažeidžiant ATPK 35 straipsnio 1 dalies nuostatas. Departamentas 2016 m. sausio 28 d. kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su ieškiniu atsakovui M. R. S. dėl 870,91 Eur žalos gamtai, padarytos sunaikinus žolinę augmeniją, atlyginimo. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. civilinėje byloje Nr. e2-9164-910/2016 priėmė sprendimą, kuris įsiteisėjo 2016 m. lapkričio 21 d., Departamento ieškinį atmesti. Departamentas 2017 m. sausio 19 d. priėmė sprendimą Nr. V3-2 panaikinti Varėnos rajono agentūros 2014 m. rugsėjo 2 d. privalomąjį nurodymą Nr. 25.

9.

Teismas nurodė, kad Kauno apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu, pareiškėjo atžvilgiu nutraukdamas ATP bylą, konstatavo pareigūnų netinkamą pareigų atlikimą, t. y. kad aplinkos apsaugos pareigūnai turėjo visas galimybes laiku stabdyti daromą pažeidimą ir nubausti pažeidėją, tačiau savo pareigos tinkamai neįvykdė, aplinkai žalą padaręs kelias buvo įkurtas dar 2013 m. rudenį apie tai žinant reikiamoms institucijoms, tačiau ATP protokolas bei nutarimas skirti nuobaudą priimti pavėluotai. Kauno apygardos teismas, atsižvelgdamas į šias aplinkybes, konstatavo, kad pareiškėjas pagrįstai galėjo tikėti, jog veikia ne savavališkai, o su atitinkamų pareigūnų sutikimu, kad pritariama jo atliekamiems darbams. Įsiteisėjusiu Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendimu buvo nustatyta, kad pareiškėjas 2013 m. balandžio 8 d. žodžiu kreipėsi į Dzūkijos nacionalinio parko direkciją, prašydamas namų valdos žemės sklype iki pat Nemuno upės leisti atlikti pakrantės tvarkymo darbus, pašalinant vėjo išlaužtus medžius. 2013 m. rudenį gavus skundą dėl pareiškėjui nuosavybės teise priklausančioje žemėje atliekamų darbų, Departamento Varėnos rajono agentūra atliko patikrinimą ir 2013 m. spalio 9 d. patikrinimo akte Nr. 109 nurodė, kad pareiškėjui nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, prieinančiame prie Nemuno upės, apsaugos juostoje šlaite įrengtas kelias, nupjauti vėjo nulaužti medžiai; susisiekus su sklypo savininku, jis nurodė, kad turi leidimą medžiams pjauti, keliui įrengti leidimą davė Dzūkijos nacionalinio parko direkcija. Tolesniam tyrimui patikrinimo medžiaga perduota Dzūkijos nacionalinio parko direkcijai, nes darbai vyksta jos kontroliuojamoje teritorijoje. Pareiškėjas 2013 m. spalio 9 d. Dzūkijos nacionalinio parko direkcijai padavė 2013 m. balandžio 8 d. datuotą prašymą leisti atlikti tokius tvarkymo darbus: išvalyti pavojingai išlūžusius ir vienas ant kito šakų pasikabinusius alksnius, pašalinti į upės pusę išvirtusius gluosnius ir kitas išlūžas bei sausuolius, apgenėti likusius sveikus medžius, palyginti eroduojančius šlaitus, užlyginti nugenėtų krūmų vietose atsiradusias žemės duobes, genėjimo, valymo ir išvežimo darbams išvažinėtos drėgnos žemės plotuose naudojamos technikos privažiavimui įrengti stabilų kelią. Dzūkijos nacionalinio parko direkcijos direktoriaus pavaduotojo E. D. pasirašytame 2013 m. spalio 10 d. rašte „Dėl namų valdos žemės sklypo tvarkymo“ nurodyta, kad Direkcija neprieštarauja, jog pareiškėjas namų valdos žemės sklype iki pat Nemuno upės atliktų tvarkymo darbus: išvalytų pavojingai išlūžusius ir vienas ant kito šakų pasikabinusius alksnius, išvirtusius į upės pusę gluosnius ir kitus išlūžusius sausuolius ar genėtinius medžius, palygintų eroduojančius šlaitus, sudarant sąlygas įvažiuoti technikai, užpiltų nugenėtų krūmų vietose esančias žemės duobes ir genėjimui, valymui bei išvežimui naudotos technikos išvažinėtos žemės plotuose atsiradusias provėžas. Pareiškėjas 2013 m. spalio 17 d. gavo Varėnos rajono savivaldybės leidimą Nr. LK-99-(18.6) saugotinių medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo, kitokio pašalinimo ir genėjimo darbams. Nemuno pakrantės tvarkymo darbus pareiškėjas pradėjo 2013 m. rudenį, tačiau dėl nepalankių oro sąlygų jų nebaigė, pratęsė 2014 m. vasarą. Nustatęs šias aplinkybes, Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. sprendime padarė išvadą, kad pareiškėjas, neturėdamas pakankamai žinių dėl aplinkos apsaugos reikalavimų užtikrinimo, veikdamas kaip atidus, rūpestingas nacionalinio parko teritorijoje, Nemuno upės apsaugos juostoje esančios žemės savininkas, kreipėsi į kompetentingą instituciją – Dzūkijos nacionalinio parko direkciją, kuriai tokie reikalavimai turėjo būti geriausiai žinomi. Pareiškėjas turėjo pakankamą pagrindą pasitikėti, jog šiai institucijai nenurodžius, kad norimiems atlikti darbams būtina parengti ir suderinti projektą, gavus 2013 m. spalio 10 d. rašytinį neprieštaravimą dėl jame išvardytų

darbų, jis veikia teisėtai, nepažeisdamas teisės aktų nustatytų veiklos saugomoje teritorijoje reikalavimų. Pareiškėjas turėjo pagrindą manyti, jog kompetentingos valstybės institucijos pareigūnai jo organizuojamus darbus laiko teisėtais, pritaria tiek jų vykdymo būdai, tiek apimčiai.

10.

Teismas nustatė, kad pakrantės tvarkymo darbai atnaujinti tik 2014 metų liepos mėnesį, kai 2013 metų rudenį įrengtas kelias buvo padarytas iki krantinės. Šie darbai 2014 metų rudenį pareigūnų buvo pripažinti pertekliniais ir neteisėtais, nors pareigūnai padėtį nuotraukomis fiksavo 2013 m. rugsėjo 18 d., 2013 m. lapkričio 5 d., 2014 m. liepos 3 d. ir 2014 m. liepos 25 d., tačiau jokių reikalavimų ar nurodymų pareiškėjui dėl vykdomų darbų nereiškė. Direkcijos direktoriui E. G. buvo paskirtas papeikimas, direktoriaus pavaduotojui E. D., Kraštotvarkos skyriaus vedėjui G. V., vyriausiajam specialistui V. V. buvo paskirtos tarnybinės nuobaudos – griežti papeikimai. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos kanclerio 2014 m. lapkričio 24 d. potvarkiu sudarytos komisijos 2014 m. gruodžio 11 d. pažymoje konstatuota, kad Direkcijos 2013 m. spalio 10 d. raštas Nr. S-935(9.2) prieštarauja teisės aktų reikalavimams (Pažymos išvadų 2.1 p.); Agentūra 2013 m. spalio 10 d. kreipėsi į Direkciją dėl pranešimo apie galimą saugomų teritorijų režimo pažeidimą nagrinėjimo pagal kompetenciją, tačiau Direkcija pažeidimų nevertino ir poveikio priemonių netaikė (Pažymos išvadų 2.2 p.); Direkcijos pareigūnai 2013–2014 metais atliktų žemės tvarkymo darbų nevertino, nors pažeidimus 2013 m. rugsėjo 18 d., 2013 m. lapkričio 5 d., 2014 m. liepos 3 d., 2014 m. liepos 25 d. fiksavo fotonuotraukomis (Pažymos išvadų 2.3 p.); Direkcijos direktorius E. G. nesiėmė veiksmų dėl jam pavaldžių pareigūnų neveikimo ar netinkamo tarnybinių pareigų atlikimo (Pažymos išvadų 2.4 p.); Departamento 2013 m. spalio 9 d. patikrinimo aktu Nr. 109 užfiksavus pažeidimus pareiškėjui priklausančiame sklype, pažeidėjui poveikio priemonės netaikytos (Pažymos išvadų 1 p.); Departamento Varėnos rajono agentūros vyriausiasis specialistas V. K., kaip vyresnysis valstybinis aplinkos apsaugos inspektorius, turėjo jam suteiktas galias taikyti administracinio poveikio priemones, tačiau visų teisėtų priemonių nesiėmė (Pažymos išvadų 2 p.). Departamentas 2017 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. V3-2, panaikindamas 2014 m. rugsėjo 2 d. surašytą privalomąjį nurodymą, konstatavo, kad tik asmeniui, kuris yra atsakingas už žolinės augmenijos sunaikinimą ir reljefo pakeitimą, turėjo būti priimtas privalomas nurodymas; šiuo atveju pareiškėjas pagal Kauno apygardos teismo nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimą yra pripažintas nepadaręs pažeidimo ir jo veiksmuose nėra kaltės.

11.

Teismas sprendė, kad įsiteisėjusiais teismų sprendimais, priimtais tiek administracinio teisės pažeidimo byloje, tiek civilinėje byloje, taip pat institucijų priimtais sprendimais dėl bylų tyrusių ir atsakingų pareigūnų tarnybinės atsakomybės, privalomojo nurodymo panaikinimo buvo konstatuotas netinkamas Direkcijos ir Departamento pareigūnų pareigų atlikimas. Pareigūnai, prieš surašydami ATP protokolą, privalėjo vadovautis ATPK 248 straipsnyje nustatytais teisenos uždaviniais, vienas kurių įpareigoja iki galo ir objektyviai iširti kiekvienos bylos aplinkybes. Pareigūnai turėjo galimybę nustatyti tas aplinkybes, kuriomis teismas rėmėsi nutraukdamas ATP bylą. Į minėtas aplinkybes jie turėjo taip pat atsižvelgti surašydami pareiškėjui privalomąjį nurodymą. Aplinkybė, kad pareiškėjo veiksmų neteisėtumas buvo nustatytas įsiteisėjusiu Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimu, turės reikšmės sprendžiant dėl atlygintinos žalos dydžio, bet ne dėl Departamento ir Direkcijos pareigūnų neteisėtų veiksmų buvimo. Teismas vertino, kad šioje byloje yra pagrindas pripažinti, jog Direkcijos ir Departamento pareigūnų padaryti procedūriniai pažeidimai sudaro teisinį pagrindą konstatuoti esant vieną iš Lietuvos valstybės civilinės atsakomybės sąlygų – neteisėtus veiksmus. Kadangi Direkcijos ir Departamento pareigūnai neužtikrino gero administravimo principo taikymo, nesielgė atidžiai ir rūpestingai, netinkamai vykdė teisės aktais nustatytas pareigas, nenuosekliais veiksmais suklaidino pareiškėją, tokiais veiksmais viešojo administravimo subjektai padarė pareiškėjui žalą, kuri priežastiniu ryšiu susijusi su neteisėtais veiksmais, todėl teismas konstatavo, kad yra nustatytos visos būtinos sąlygos valstybės civilinei atsakomybei kilti.

12.

Teismas sprendė, kad pareiškėjo nurodytos išlaidos administracinio teisės pažeidimo bylos procese, taip pat išlaidos, patirtos siekiant įvykdyti privalomąjį nurodymą, yra būtinos ir pagrįstos, t. y. išlaidos už faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo surašymą, už supaprastinto projekto rengimą, už pašto paslaugas, už kopijų padarymą, už informacinių laikmenų įsigijimą, už atstovavimą

ir skundo surašymą administracinio teisės pažeidimo byloje, kelionės išlaidos. 805 Eur atstovavimo išlaidų suma yra pakankamai konkretizuota ir neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą (toliau – ir Rekomendacijos) 5, 8.2, 8.19 punktuose nustatytų maksimalių dydžių. Šias išlaidas teismas laikė pareiškėjo patirta turtine žala.

13.

Teismas nurodė, kad iš pareiškėjo pateiktų medicininių dokumentų negalima daryti vienareikšmiškos išvados, jog pareiškėjo ligos ar sveikatos sutrikimai yra priežastiniu ryšiu susiję su atsakovo neteisėtais veiksmais jo atžvilgiu. Teismas, vertindamas pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, atsižvelgė į tai, kad administracinio teisės pažeidimo byloje nėra nustatyta, jog pareigūnai, atlikdami administracinio teisės pažeidimo teisenos veiksmus byloje, veikė šališkai ar tyčia apribojo esmines pareiškėjo teises, o visose trijose teisenose buvo priimti pareiškėjui palankūs sprendimai ir konstatuotas pareigūnų veiksmų neteisėtumas. Įvertinęs šias aplinkybes, teismas sprendė, kad dėl iškeltų administracinio teisės pažeidimo, civilinės bylos, surašyto privalomojo nurodymo pareiškėjas galėjo patirti nepatogumų bei nukrypimą nuo įprastos veiklos, t. y. patirti neturtinę žalą.

14.

Teismas, spręsdamas dėl priteistinos turtinės ir neturtinės žalos dydžio, atsižvelgė į tai, kad paties pareiškėjo veiksmų neteisėtumas pažeidžiant teisės aktų, reglamentuojančių veiklą saugomose teritorijose, reikalavimus, konstatuotas įsiteisėjusiu Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendimu. Minėtame sprendime teismas konstatavo, kad tvarkymo darbams atlikti turėjo būti įrengtas kelias sunkiajai technikai prie Nemuno upės pakrantės privažiuoti ir nukirstiems medžiams išvilkti, turėjo būti parengtas ir suderintas atitinkamas planas. Pareiškėjas jam nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, esančiame Nemuno upės apsaugos juostoje, atlikdamas pakrantės tvarkymo darbus ir įrengdamas kelią technikai įvažiuoti, neturėdamas tam parengto ir suderinto projekto, pažeidė Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 4 dalies 3 punkto, Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 patvirtintų Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų 126.4 punkto ir 136.7 punkto reikalavimus. Todėl teismas pareiškėjo teiginius, kad nuo pat pradžių buvo akivaizdu, jog jis yra nepagrįstai persekiojamas už administracinį teisės pažeidimą, atmetė kaip nepagrįstus. Teismas nurodytus pareiškėjo neteisėtus veiksmus, susijusius su teisės aktų, reglamentuojančių veiklą saugomose teritorijose, reikalavimų pažeidimu, vertino kaip paties nukentėjusiojo didelį neatsargumą dėl žalos atsiradimo ir pareiškėjo reikalavimui dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo taikė CK 6.282 straipsnio 1 dalį bei sumažino pareiškėjui priteistinos žalos dydį, nes paties nukentėjusiojo veiksmus vertino kaip atitinkamos rizikos prisiėmimą dėl galimų nepatogumų kilimo ir žalos atsiradimo priežastį. Vien pareiškėjui palankių sprendimų priėmimas trijose teisenose nelaikytina pakankama satisfakcija pareiškėjui. Teismui nekilo abejonių dėl to, kad pareiškėjo skundo reikalavimas dėl piniginės kompensacijos yra pagrįstas, tačiau jo nevertino pareiškėjo prašomomis priteisti sumomis (1 519,19 Eur turtinės žalos ir 1 750 Eur neturtinės žalos). Teismas sprendė, kad pareiškėjo patirtoms neigiamoms pasekmėms adekvati priteistina suma yra 1 200 Eur turtinės žalos ir 800 Eur neturtinės žalos.

15.

Teismas atmetė Direkcijos atsiliepimo teiginius, susijusius su dalinės atsakomybės taikymu, nes pagal CK 6.279 straipsnio 1 dalį, bendrai padarę žalos asmenys nukentėjusiam asmeniui atsako solidariai. Įsiteisėjusiais teismų sprendimais, priimtais tiek administracinio teisės pažeidimo byloje, tiek civilinėje byloje, taip pat institucijų priimtais sprendimais dėl bylų tyrusių ir atsakingų pareigūnų tarnybinės atsakomybės, privalomojo nurodymo panaikinimo buvo konstatuotas abiejų institucijų, tiek Direkcijos, tiek Departamento, pareigūnų netinkamas pareigų atlikimas, tai sudaro sąlygas taikyti solidarią civilinę atsakomybę atsakovo atstovų Direkcijos ir Departamento atžvilgiu.

16.

Pareiškėjui nepateikus teismui bylinėjimosi išlaidų apskaičiavimo ir pagrindimo, teismas pareiškėjo prašymą priteisti bylinėjimosi išlaidas paliko nenagrinėtą.

III.

17.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Departamento, apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 8 d. sprendimą ir pareiškėjo skundo netenkinti.

18.

Departamento nuomone, pirmosios instancijos teismas neteisingai priteisė 66 priede prie pareiškėjo 2017 m. lapkričio 22 d. skundo pateiktas išlaidas advokato paslaugoms (1 300 Lt (376,81 Eur)). Teismų praktikoje įtvirtinta, kad išlaidų, turėtų nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą, kompensavimas nustatytas ATPK 279 straipsnyje, t. y. turėtos išlaidos kompensuojamos nukentėjusiesiems, liudytojams, ekspertams ir vertėjams. ATPK normose nėra numatyta, jog administracinė atsakomybėn patrauktam asmeniui atlyginamos atstovavimo ar kitos dėl bylinėjimosi teisme patirtos išlaidos. Išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimas neteisėtai administracinė atsakomybėn patrauktam, neteisėtai administracine tvarka nubaustam asmeniui taip pat nenumatytas. Pagal ATPK 3021 straipsnį, jeigu teismas panaikino organo (pareigūno) nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje ir šią bylą nutraukė, grąžinamos išieškotos pinigų sumos, paimti ir konfiskuoti daiktai, panaikinami kiti apribojimai, susiję su anksčiau priimtu nutarimu; kai grąžinti daikto negalima, atlyginama jo vertė; neteisėtu administracinio arešto paskyrimu piliečiui padaryti nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 2AT-17-2012). Atstovavimo išlaidos teisme ginčijant nuobaudos paskyrimą administracinio teisės pažeidimo byloje priskirtinos administracinių teisės pažeidimų proceso teisinio reguliavimo sferai ir nepatenka į CK 6.249 ir 6.271 straipsnių reguliavimo sritį.

19.

Departamentas teigia, kad pirmosios instancijos teismas, vertindamas pareiškėjo pateiktus įrodymus, neteisingai įvertino, kad administracinę bylą Nr. I-1469-402/2016 dėl 2014 m. rugsėjo 2 d. privalomojo nurodymo Nr. 25 davimo Departamentas pralaimėjo. Kauno apygardos administracinio teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartimi teismas nutarė neatnaujinti pareiškėjo skundo padavimo termino ir skundą dėl reikalavimo panaikinti 2014 m. rugsėjo 2 d. privalomąjį nurodymą Nr. 25 priimti atsisakė. Nors teismas sprendime konstatavo, kad įgyvendindamas nustatytą teisę į gynybą, asmuo gali naudotis ir mokama atstovo paslauga, o patirtos išlaidos gynybai turi būti atlygintos vadovaujantis principu „pralaimėjęs moka“, tačiau išlaidas, patirtas šio proceso metu atsakovams priteisė (26, 37, 39 priedai prie pareiškėjo 2017 m. lapkričio 22 d. skundo).

20.

Departamentas pažymi, kad pirmosios instancijos teismas vertino, jog pareiškėjo pateikta 805 Eur atstovavimo išlaidų suma yra pakankamai konkretizuota ir neviršija Rekomendacijų 5, 8.2, 8.19 punktuose nustatytų maksimalių dydžių ir laikė pareiškėjo patirta turtine žala. Tačiau pareiškėjas dėl šių 805,00 Eur advokato paslaugų atlyginimo išlaidų (2016 m. vasario 17 d. pinigų priėmimo kvitas Nr. 762727) jau kreipėsi civilinėje byloje Nr. e3-9164-910/2016. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e3-9164-910/2016 teismo išlaidas pripažino pagrįstomis ir priteisė iš Departamento atsakovo patirtų bylinėjimosi išlaidų sumą, todėl pareiškėjo prašymas dar kartą priteisti jau priteistas bylinėjimosi išlaidas yra neetiškas.

21.

Departamentas nurodo, kad pareiškėjas 17 ir 20 prieduose prie 2017 m. lapkričio 22 d. skundo pateikė PVM 2014 m. rugsėjo 20 d. sąskaitą faktūrą „Už želdinių tvarkymo (-) skl. kad. Nr. (-) teritorijoje supaprastinto projekto parengimo paslaugas“, kurioje E. N. firmai „Edmeta“ sumokėjo 1 115 Lt (323,20 Eur). Departamentas teigia, kad su šiomis pareiškėjo išlaidomis neturi nieko bendro. Departamentas 2014 m. rugsėjo 2 d. pareiškėjui įteikė privalomąjį nurodymą Nr. 25, kuriame nurodė iki 2014 m. lapkričio 2 d. žemės sklypuose, priklausančiuose pareiškėjui, Nemuno upės pakrantės apsaugos juostoje nustatyta tvarka atstatyti būklę, buvusią iki pažeidimo padarymo. Kokias želdynų tvarkymo paslaugas ir koku tikslu pareiškėjas užsakinėjo 2014 m. rugpjūčio 20 d. Departamentui nėra žinoma, todėl pirmosios instancijos teismas neatidžiai vertino šį įrodymą. Be to, E. N. firmoje „Edmeta“ 2015 m. vasario 12 d. buvo atsiskaitoma už kitas paslaugas (327,69 Eur) „Už Nemuno upės pakrantės apsaugos juostos atstatymas į pirminę būklę (-) skl. kad. Nr. (-) teritorijoje projekto parengimo paslaugas“, kurios labiau susiję su Departamento 2014 m. rugsėjo 2 d. privalomuoju nurodymu, todėl ir šis įrodymas įvertintas netinkamai.

22.

Pareiškėjas M. R. S. atsiliepime į atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Departamento, apeliacinį skundą prašo jį atmesti ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 8 d. sprendimą palikti nepakeistą.

23.

Pareiškėjas pažymi, kad pakrantės tvarkymo darbų, kuriuos nuolat prižiūrėjo bei fiksavo ir konsultavo dėl jų Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio rezervato direkcijos ir Departamento tarnautojai, neatitikimo teisės aktų nuostatomis pagrindu prieš jį buvo pradėti vienas po kito 3 teisiniai procesai, t. y. administracinio teisės pažeidimo teiseną, privalomojo nurodymo teiseną bei civilinę teiseną. Visus šiuos procesus sąlygojo Departamento ir Dzūkijos nacionalinio parko bei Čepkelių valstybinio rezervato direkcijos darbuotojų ir tarnautojų neteisėti veiksmai. Valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešoji atsakomybė) pagal CK 6.271 straipsnio nuostatas kyla dėl valstybės ar savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės ar savivaldybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Todėl, pareiškėjo manymu, pirmosios instancijos teismas sprendime teisėtai ir pagrįstai priteisė pareiškėjui žalą, patirtą dėl Direkcijos ir Departamento veiksmų, atlyginimą.

24.

Atsakovo Lietuvos valstybės atstovas Direkcija atsiliepime į atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Departamento, apeliacinį skundą su juo sutinka.

25.

Direkcija nurodo, kad pareiškėjas tvarkymo darbus ginčo sklypuose 2013 m. vykdė be jokių leidimų ir be suderinto projekto, būtino tokiems darbams, su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija bei Direkcija. Kauno apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu panaikino Varėnos rajono apylinkės teismo 2015 m. birželio 11 d. nutartį ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukė padaręs išvadą, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas bei nutarimas skirti nuobaudą priimti pavėluotai, pažeidžiant ATPK 35 straipsnio 1 dalies nuostatas (administracinės nuobaudos skyrimo terminus), teismas nekonstatavo jokių kitų, įskaitant ATPK 252 ar 284 straipsnių pažeidimo. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendime (civilinėje byloje Nr. e3-9164-910/2016) konstatuota, kad civilinė teiseną dėl žalos atlyginimo buvo pradėta būtent dėl pareiškėjo netinkamų veiksmų ir konstatuotos 3 pareiškėjo būtinos civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys tarp žalos ir neteisėtų veiksmų. Nagrinėjant civilinę bylą pateikti įrodymai nepaneigė aplinkai padarytos žalos fakto, kitų įrodymų, patvirtinančių, kad 2014 m. rugsėjo 2 d. priimtas privalomasis nurodymas buvo neteisėtas, nepateikta. Tai patvirtina, kad Departamento pradėti 3 teisiniai procesai nebuvo neteisėti, o buvo inicijuoti dėl paties pareiškėjo veiksmų. Todėl nenustačius vienos iš CK 6.271 straipsnyje nustatytos aplinkybės – neteisėtų veiksmų, valstybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti žalą.

26.

Direkcija nurodo, kad nagrinėjant civilinę bylą Nr. e3-9164-910/2016 Vilniaus miesto apylinkės teisme kaip papildomas dokumentas buvo pridėtas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas, šias išlaidas pareiškėjas patyrė nagrinėjant civilinę bylą dėl žalos atlyginimo, kur jam jau buvo priteistos bylinėjimosi išlaidos, todėl Vilniaus apygardos administracinis teismas pareiškėjui minėtas išlaidas priteisė antrą kartą.

27.

Direkcija nesutinka su teismo teiginiu, kad E. N. firmos „Edmeta“ projekto „Želdinių tvarkymo (-) skl. kadastrinis Nr. (-)“ rengimo išlaidos buvo būtinos ir pagrįstos. Vilniaus apygardos administracinis teismas šiuo aspektu netinkamai vertino įrodymus ir padarė nepagrįstą ir nemotyvuotą išvadą, šios išlaidos neturėjo būti priteisiamos, nes projektas nesuderintas su atitinkamomis institucijomis, parengtas siekiant įteisinti pareiškėjo veiksmais aplinkai padarytą žalą, bet nesiekiant ją atkurti į pradinę būklę, kas turėjo būti atliekama minėtu projektu, pareiškėjas projektu pats patvirtino, kad žala aplinkai jau buvo padaryta jo neteisėtais veiksmais. Projekto duomenys patvirtina, kad juo pareiškėjas neketino atkurti aplinkai padarytos žalos, o planavo naujus želdinių tvarkymo darbus, pareiškėjo ginčo sklypuose nesančių teritorijų tvarkymas nebuvo pagrįstas ir būtinas. Pareiškėjas neatsižvelgė į Direkcijos 2015 m. sausio 7 d. raštu Nr. S-10 ir 2015 m. sausio 7 d. raštu Nr. S-11 nurodytus projekto rengimo reikalavimus ir jokių teritorijos atstatymo darbų nevykdė, nepateikė duomenų, kad projektas buvo taisytas pagal Direkcijos pastabas. Direkcija 2018

m. sausio 4 d. raštu Nr. S-3 (2.1.) Vilniaus apygardos administraciniam teismui pateikė įrodymus, patvirtinančius, kad pareiškėjas iš esmės jokių pataisymų minėtam projektui neatliko, buvo pakeistas tik projekto pavadinimas, tačiau ir toliau buvo planuojami nauji želdinių tvarkymo darbai, bet nesiekama atstatyti aplinkai padarytos žalos (atkurti teritoriją) pagal privalomojo nurodymo reikalavimus. Dėl to minėto projekto rengimo išlaidos (650,62 Eur) nebuvo būtinos, pagrįstos, jas pareiškėjas patyrė savo rizika. Be to, minėtas projektas prisidėjo prie žalos pareiškėjui atsiradimo, nes jei projektas būtų nustatyta tvarka derintas ir parengtas tinkamai, t. y. siekiant atstatyti teritoriją į pradinę būklę, o ne siekiant įteisinti padarytą žalą, planuojant naujus želdinių tvarkymo darbus, vėlesnės teisenos (dėl privalomojo nurodymo, dėl žalos atlyginimo) nebūtų inicijuotos ir / ar būtų nutrauktos. Direkcija pastebi, kad 2015 m. vasario 12 d. inžinierinių paslaugų akte Nr. 57 (19 priedas) nurodyta, kad projektas atliktas ir atlikti darbai įvertinti 327,69 Lt suma, o PVM sąskaita faktūra (20 priedas) išrašyta jau 327,69 Eur sumai, taip pat E. N. patirtos išlaidos siunčiant siuntinį pareiškėjui (18 priedas) neturėjo būti priteisiamos, nes jas patyrė ne pareiškėjas, o E. N., kuriam apmokėta už projekto rengimą.

28.

Direkcija nurodo, kad nesutampa pareiškėjo skunde nurodomos sumos už teisinės paslaugas, kurias pareiškėjas prašė priteisti, be to, Vilniaus miesto apylinkės teismas priteisė pareiškėjui bylinėjimosi išlaidas (805 Eur) teisinei pagalbai pagal tą patį kvitą, todėl antrą kartą tos pačios išlaidos neturėjo būti priteistos. Pareiškėjas neprašė priteisti kelionės išlaidų, tačiau pirmosios instancijos teismas jas priteisė, be to, neįvertino jų pagrįstumo, (t. y. nevertino, ar tuo metu vyko teisminiai posėdžiai, kokia pareiškėjo automobilio kuro sąnaudų norma, atstumai ir kt.). Pareiškėjo skundo priedai Nr. 24 ir Nr. 45 yra tokie patys, tad teismas priteisė du kartus tas pačias išlaidas.

29.

Direkcija teigia, kad pirmosios instancijos teismas iš esmės konstatavo, jog nėra nustatyta, kad pareigūnai atlikdami administracinio teisė pažeidimo veiksmus, veikė šališkai ar tyčia apribojo esmines pareiškėjo teises, pareiškėjas nebuvo nepagrįstai persekiojamas už administracinę teisės pažeidimą, be to, nenustatytas priežastinis ryšys tarp atsakovų veiksmų ir pareiškėjo sveikatos sutrikimų. Pareiškėjui priteista nepagrįstai didelė neturtinė žala, nemotyvuojant dėl kokių konkrečių vertybių pažeidimo ji priteista. Kadangi pareiškėjo atstovui gerai žinomos ginčo situacijos aplinkybės, reikia mažiau darbo ir laiko sąnaudų skundui parengti, dėl to bylinėjimosi išlaidos Vilniaus apygardos administraciniame teisme nagrinėjant administracinę bylą mažintinos, nors ir nevirsytų pagal Rekomendacijas apskaičiuoto atlygio.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV.

30.

Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo, kurią pareiškėjas M. R. S. kildino iš neteisėtų Departamento ir Direkcijos pareigūnų veiksmų.

31.

Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą tenkino iš dalies ir priteisė jam iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos bei atstovaujamos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono apsaugos departamento, solidariai 1 200 eurų turtinės žalos ir 800 eurų neturtinės žalos atlyginimą.

32.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono apsaugos departamento, apeliaciniu skundu, kurį grindžia netinkamu bylos įrodymų vertinimu, prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir pareiškėjo skundą atmesti. Kitas atsakovo Lietuvos valstybės atstovas (Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos) apeliacinio skundo nepateikė, tačiau pateiktą apeliacinį skundą palaiko.

33.

Apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 140 straipsnyje nustatytais apeliacinio skundo nagrinėjimo ribomis, nurodo, kad, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo

sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų, ir pasisako tik dėl atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono apsaugos departamento, apeliaciniame skunde išdėstyto argumentų.

34.

Teisėjų kolegija pirmiausia pažymi, kad teismas vadovaudamasis laisvo įrodymų vertinimo principu, įtvirtintu Administracinių bylų teisenos įstatymo 56 straipsnyje, įrodymus įvertina pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais, todėl jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Nors proceso šalys turi teisę teikti įrodymus, pagrindžiančius jų reikalavimus, dalyvauti juos tiriant, savaip juos interpretuoti, pareiškiant nuomonę dėl įrodymų galios (ABTĮ 52 str. 2 d., 56 str. 4 d.), vertinti įrodymus – teismo prerogatyva. Būtent teismui yra suteikiami įgaliojimai įvertinti įrodymų įrodomąją reikšmę ir iš jų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą.

35.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje numatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Aiškindamas šią Konstitucijos normą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas (Konstitucinio Teismo 1997 m. sausio 20 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai). Konstitucija imperatyviai reikalauja įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas).

36.

Bylos duomenimis nustatyta, kad Kauno apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu tenkindamas pareiškėjo apeliacinį skundą panaikino 2015 m. birželio 11 d. Varėnos rajono apylinkės teismo nutartį ir administracinio teisės pažeidimo bylą M. R. S. nutraukė. Nutarime šis teismas, be kita ko, konstatavo, kad aplinkos apsaugos pareigūnai turėjo visas galimybes laiku stabdyti daromą pažeidimą (numatytą ATPK 5113 str. 1 d.) ir nubausti pažeidėją, tačiau savo pareigos tinkamai neįvykdė. Aplinkai žalą padaręs kelias buvo suformuotas dar 2013 m. rudenį, apie tai žinant reikiamoms institucijoms, tačiau administracinio teisės pažeidimo protokolas bei nutarimas skirti nuobaudą priimti pavėluotai, t. y. pažeidžiant ATPK 35 straipsnio 1 dalies nuostatas. ATPK 250 straipsnio 7 punkte nurodyta, kad administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną negali būti pradėta, o pradėta turi būti nutraukta, kai iki administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo pasibaigia šio kodekso 35 straipsnyje nustatyti terminai (bylos duomenys patvirtina, kad terminai pratęsti nebuvo).

37.

Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. sprendime, priimtame išnagrinėjus civilinę bylą pagal ieškovo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono aplinkos apsaugos departamento ieškinį atsakovui M. R. S. dėl žalos gamtai atlyginimo, konstatavo, kad atsakovas, veikdamas kaip atidus ir rūpestingas nacionalinio parko teritorijoje, Nemuno upės apsaugos juostoje esančios žemės savininkas, kreipėsi į kompetentingą instituciją – Dzūkijos nacionalinio parko direkciją ir gavo iš jos rašytinį neprieštaravimą dėl darbų, kuriems nebuvo nustatyta papildomų reikalavimų; nesulaukęs pareigūnų, ne kartą buvusių vietoje, pastabų dėl vykdomų darbų, turėjo pagrindą manyti, kad turi reikiamą leidimą pakrantės tvarkymo darbams atlikti ir veikia teisėtai. Nenustatęs M. R. S. kaltės dėl aplinkai padarytos žalos, pažeidus natūralią žolinę augmeniją, teismas ieškinį atmetė. Bylinėjimosi išlaidoms atlyginti (už advokato teisinę pagalbą – atsiliepimo į ieškinį pareigimą – civilinėje byloje) M. R. S. buvo priteista 400 Eur.

38.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono aplinkos apsaugos departamentas 2017 m. sausio 19 d. priėmė sprendimą Nr. V3-2 panaikinti Varėnos rajono agentūros 2014 m. rugsėjo 2 d. privalomąjį nurodymą Nr. 25, kuris buvo surašytas 2014 m. rugsėjo 2 d., kartu su administracinio teisės pažeidimo protokolu, nurodant M. R. S. Nemuno upės pakrantės apsaugos juostoje atstatyti iki pažeidimo padarymo buvusių būklę.

39.

Apeliantas iš esmės neginčija aplinkybių, susijusių su neteisėtais veiksmais, Aplinkos ministerijos Alytaus regiono apsaugos departamento ir Dzūkijos nacionalinio parko Čepkelių valstybinio rezervato direkcijos darbuotojams (pareigūnams) netinkamai vykdant teisės aktais numatytas pareigas, nenuosekliais veiksmais suklaidinus pareiškėją ir neužtikrinus gero administravimo principo taikymo, kuriuos konstatavo pirmosios instancijos teismas, remdamasis byloje esančiais įrodymais. Tačiau laikosi pozicijos, kad turtinė ir neturtinė žala pareiškėjui buvo paskaičiuota ir priteista nepagrįstai.

40.

Teisėjų kolegija, patikrinusi bylą įrodymų vertinimo ir teisės normų taikymo aspektu, su pirmosios instancijos teismo išvadomis iš esmės sutinka, ir atsižvelgdama į Europos Žmogaus Teisių Teismo bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, kurioje ne kartą pažymėta, kad teismo pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliam atsakyti į kiekvieną argumentą, o atmesdamas apeliacinį skundą, apeliacinės instancijos teismas gali tiesiog pritarti žemesnės instancijos teismo priimto sprendimo motyvams (žr., pvz., EŽTT 1994 m. balandžio 19 d. sprendimą byloje Van de Hurk prieš Nyderlandus; 1997 m. gruodžio 19 d. sprendimą byloje Helle prieš Suomiją; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A261-3555/2011 ir kt.), pakartotinai pirmosios instancijos teisme ištirtų įrodymų netirs.

41.

Tikrindama pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą teisėjų kolegija pripažįsta, kad esant byloje nustatytiems aplinkybėms buvo pakankamas pagrindas Departamento ir Direkcijos pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų (priežastinio ryšio ir žalos) teisinių abejonių nekyla. Jos pakankamai išsamiai buvo aptartos ir pirmosios instancijos teismo sprendime.

42.

Tačiau byloje esantys įrodymai patvirtina, kad už advokato paslaugas administracinio teisės pažeidimo byloje pareiškėjas 2014 m. gruodžio 15 d. yra sumokėjęs 1 300 Lt, t. y. 376,51 Eur (2014 m. gruodžio 15 d. pinigų priėmimo kvitas Nr. 762711). Pareiškėjas skunde pirmosios instancijos teismui nurodė, kad išlaidos teisei pagalbai sudarė 776,51 Eur. Atsiliepime į apeliacinį skundą pareiškėjas teigia, kad jis prašė priteisti ir 400 Eur, kurių jam nepriteisė Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. spalio 19 d. sprendimu. Šis teismas, vadovaudamasis CPK 98 straipsnio 2 dalyje nurodytais kriterijais, sumažino pareiškėjo patirtas išlaidas už atsiliepimo į ieškinį parengimą nuo 805 Eur iki 400 Eur. Civilinėje byloje išspręstas atstovavimo išlaidų klausimas nėra susijęs su advokato paslaugomis atstovaujant pareiškėją administracinio teisės pažeidimo byloje, todėl teismo priteista žalos atlyginimo suma, iš dalies tenkinant atsakovo apeliacinį skundą, sumažintina. Pareiškėjo patirtos išlaidos už advokato paslaugas administracinio teisės pažeidimo byloje 376,51 Eur sumoje pagrįstos byloje esančiais dokumentais ir šios išlaidos turi būti atlygintos. Tokį sprendimą įtvirtina ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika analogiško pobūdžio bylose (pvz., 2014 m. kovo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-339/2014, 2015 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1177-556/2015, 2019 m. balandžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-269-968/2019 ir kt.).

43.

Teisėjų kolegija sutinka su apeliacinio skundo argumentu, kad pareiškėjas priežastiniu ryšiu tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir patirtos žalos nepagrindė ir jo prašomų priteisti 323,20 Eur (1 115 Lt), kuriuos jis sumokėjo E. N. firmai „Edmeta“ pagal 2014 m. rugpjūčio 20 d. sąskaitą faktūrą Nr. 0001066 „Už želdinių tvarkymo (-) sklypo kadastrinis Nr. (-) teritorijoje supaprastinto projekto parengimo paslaugas“. Iš bylos duomenų matyti, jog Alytaus regiono aplinkos apsaugos departamentas administracinio teisės pažeidimo protokolą ir privalomąjį nurodymą, iš kurių pareiškėjas kildina žalos atsiradimą, jam surašė 2014 m. rugsėjo 2 d. departamento privalomajame nurodyme, kuris pareiškėjui buvo įteiktas 2014 m. rugsėjo 2 d., buvo nurodyta iki 2014 m. lapkričio 2 d. jam priklausančiuose žemės sklypuose Nemuno upės pakrantės apsaugos juostoje nustatyta tvarka atstatyti būklę, buvusią iki pažeidimo padarymo. Todėl teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstomis ir priežastiniu ryšiu su atsakovo neteisėtais veiksmais susijusias tik E. N. firmai „Edmeta“ pagal sąskaitą faktūrą Nr. 0001121 sumokėtas 327,69 Eur išlaidas „Už Nemuno upės pakrantės apsaugos

juostos atstatymo į pirminę būklę (-) sklypo kadastrinis Nr. (-), teritorijoje projekto parengimo paslaugas.

44.

Nors atsakovas apeliaciniu skundu prašė panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir pareiškėjo skundo netenkinti, tačiau jokių argumentų dėl kitos pareiškėjo reikalavimų dalies, kurią Vilniaus apygardos administracinis teismas patenkino, apeliaciniame skunde nepateikė.

45.

Apibendrinama išdėstytas aplinkybes teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas keistinas, pareiškėjui M. R. S. priteista 1 200 Eur turtinės žalos atlyginimo suma sumažintina iki (1 200 Eur – 400 Eur – 323,20 Eur) 476,80 Eur. Kita pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis paliekama nepakeista.

46.

Pirmosios instancijos teismas skundžiamu sprendimu pareiškėjo prašymą priteisti bylinėjimosi išlaidas paliko nenagrinėtą. Pareiškėjo atstovas advokatas E. S. 2018 m. kovo 19 d. elektroninėmis ryšių priemonėmis padavė teismui prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo (II t., b. l. 91–92), prašydamas priteisti iš atsakovo 500 Eur išlaidų už suteiktas teisines paslaugas, kurias sudaro: 400 Eur už skundo parengimą, 50 Eur už susipažinimą su trečiojo asmens ir atsakovo atsiliepimais į skundą ir 50 Eur už atstovavimą byloje, pridėjo 2017 m. kovo 16 d. pinigų priėmimo kvitą LAT Nr. 762744, kuriame nurodyta 200 Eur suma ir 2017 m. lapkričio 16 d. pinigų priėmimo kvitą LAT Nr. 930703, kuriame nurodyta 300 Eur suma (II t., b. l. 93). 2019 m. kovo 15 d. pareiškėjo atstovas advokatas E. S. padavė teismui prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo (II t., b. l. 117–118), kuriuo prašo priteisti 484 Eur už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimo paslaugas, pateikė 2018 m. balandžio 16 d. PVM sąskaitą-faktūrą, suteiktų paslaugų ataskaitą bei mokėjimo nurodymą, iš kurio matyti, kad pareiškėjas M. R. S. minėtą sumą apmokėjo (II t., b. l. 119–124).

47.

Pagal ABTĮ 40 straipsnio 1 dalį, proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą. Pagal šio straipsnio 5 dalį proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę reikalauti atlyginti jai išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti. Kitų atstovų pagal pavedimą pagalbai apmokėti patirtos išlaidos atlyginamos, jeigu teismas pripažįsta, kad jos buvo būtinos ir pagrįstos ir jos nėra susijusios su teisinių paslaugų teikimu proceso šaliai. Atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimas sprendžiamas Civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. CPK 98 straipsnio 1 dalis numato, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusio nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus bei teikiant konsultacijas. CPK 98 straipsnio 2 dalis nustato, jog šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio. CPK 93 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, jeigu ieškinys patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai.

48.

Pagal ABTĮ 41 straipsnio 3 dalį, jeigu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia pirmosios instancijos teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką priteistinos tik būtinos, pagrįstos ir suinteresuotos šalies realiai turėtos bylinėjimosi išlaidos (pvz., 2009 m. rugpjūčio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS146-460/2009, 2011 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS525-34/2011, 2012 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS63-49/2012).

49.

Teisėjų kolegija, įvertinusi pareiškėjo pateiktus dokumentus, pagrindžiančius jo patirtas išlaidas advokato teisinėms paslaugoms (nutarties 46 p.), pareiškėjo prašymą tenkina iš dalies. Pažymėtina, kad atstovavimo sutartį pareiškėjas su advokatu E. S. sudarė 2017 m. lapkričio 16 d., skundą teismui šioje administracinėje byloje elektroninių ryšių priemonėmis, atstovaujamas

advokato, padavė 2017 m. lapkričio 24 d., todėl pareiškėjui gali būti priteisiamos 300 Eur išlaidos pagal 2017 m. lapkričio 16 d. pinigų priėmimo kvitą LAT Nr. 930703, o 200 Eur išlaidų pagal 2017 m. kovo 16 d. pinigų priėmimo kvitą LAT Nr. 762744 pareiškėjui priteisti nėra pagrindo, nes byloje nėra duomenų, kad jos susiję su šios administracinės bylos nagrinėjimu pirmosios instancijos teisme ir patirtos iki pateiktos atstovavimo sutarties sudarymo. Pareiškėjas už skundo parengimą prašo priteisti 400 Eur, tačiau pagrįstomis išlaidomis už skundo surašymo paslaugas laikytina 300 Eur suma, kuri neviršija maksimalaus rekomenduojamo priteisti dydžio (Rekomendacijų 8.2 p.). Pareiškėjo prašoma priteisti išlaidų suma už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą suma – 484 Eur, pagrįsta, pareiškėjo apmokėta ir taip pat neviršija maksimalaus rekomenduojamo priteisti dydžio (Rekomendacijų 8.11 p.). Pareiškėjas, kreipdamasis į teismą su skundu, prašė priteisti iš atsakovo 1 519,19 Eur turtinės žalos ir 1 750 Eur neturtinės žalos. Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą, pirmosios instancijos teismo sprendimą keičia ir pareiškėjui priteisia 476,80 Eur turtinės žalos ir 800 Eur neturtinės žalos atlyginimą (nutarties 45 p.), taigi byloje patenkinama 39 procentai pareiškėjo keltų skundo reikalavimų. Todėl pareiškėjo patirtos bylinėjimosi išlaidos tenkinamos proporcingai jo patenkintų reikalavimų daliai ir pareiškėjui priteisiama 305,76 Eur jo patirtų išlaidų (784 Eur / 39 proc. = 305,76 Eur).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 3 punktu, teisėjų kolegija

Nutarė

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 8 d. sprendimą pakeisti ir jo rezoliucinę dalį išdėstyti taip:

„Pareiškėjo M. R. S. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui M. R. S. (a. k. (-) iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos bei Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos solidariai 476,80 (keturis šimtus septyniasdešimt šešis eurus 80 centų) Eur turtinės žalos ir 800 (aštuonis šimtus eurų) Eur neturtinės žalos atlyginimą.

Kitą skundo dalį atmesti kaip nepagrįstą“.

Kitą Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. kovo 8 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Priteisti pareiškėjui M. R. S. (a. k. (-) iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos bei Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos solidariai 305,76 Eur (tris šimtus penkis eurus 76 centus) bylinėjimosi išlaidų.

Nutartis neskundžiama.